

INIJOSS

İnönü University International Journal of Social Sciences / İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,

Volume/Cilt 8, Number/Sayı 1, (2019)

<http://inonu.edu.tr/tr/inijoss> --- <http://dergipark.gov.tr/inijoss>

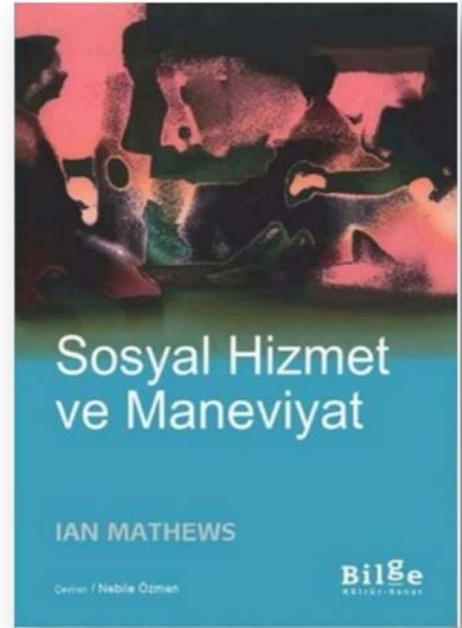
KİTAP TANITIMI | BOOK REVIEW

Gönderim Tarihi: 05.04.2019 | Kabul Tarihi: 12.06.2019

SOSYAL HİZMET VE MANEVİYAT

IAN MATHEWS, (çev. Nebile ÖZMEN) Bilge Kültür
Sanat, 224 s., 2017, İstanbul.

Hazırlayan: Dr. Habibe Kazancıoğlu (Trakya Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi/ habibekazanci@gmail.com)
<https://orcid.org/0000-0003-4145-3607>

Sosyal hizmetin, tarihsel süreçte çoğu dinî referanslı olan kurumların toplumsal yardımlaşma ve dayanışma faaliyetleriyle başlamış ve sürdürülmüş olması, bu alanın yahut mesleğin, bilimsel bir zeminde tanımlanması ve sınırlarının belirlenmesi konusunda tartışmalara neden olmuştur. Öyle ki sosyal hizmete bir meslek olarak ihtiyacın ortaya çıkması bu kuruluşların zamanla toplumun refahını sağlamada yetersiz kalmasıyla ilişkilendirilmektedir. Tarihimizde de, bilhassa Osmanlı döneminde birçok yardımlaşma kurumunun bugünkü sosyal hizmetin hedeflerini gerçekleştirmede oldukça başarılı olduğu bilinmektedir. Bu kurumlar arasında dârüşşifâlar, imâretler ve kervansaraylarbaştta gelmektedir.

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumlarının sosyal hizmette ne derecede etkin ve başarılı olabileceği tartışmaları iki bakış açısı üzerine temellenmektedir. Bunlardan biri sosyal hizmetin hedefi olan bireysel refah ile sosyal refahın birbirinden bağımsız olgular şeklinde değerlendirilemeyeceği düşüncesidir. Diğerisi ise, bireysel ve sosyal refahın sadece söz konusu sosyal yardımlaşma kuruluşlarının amaçlarıyla karşılanmayacak düzeyde bütüncül yaklaşım ve uygulamaları gerektirdiği düşüncesidir. Bu iki düşüncenin günümüz sosyal hizmet yaklaşımları tarafından çoğunlukla paylaşıldığı ifade edilebilir. Yine bu düşünceler, sosyal hizmet biliminin gelişme aşamalarında ihmal edilen ve günümüzde üzerinde çokça araştırmanın yapıldığı maneviyata ve bireylerin mensup olduğu toplumun kültürüne duyarlı sosyal hizmeti gündeme getirmiştir.

Nebile Özmen tarafından Türkçeye kazandırılan ve Bilge Kültür Sanat Yayınları tarafından Türkçede basımı üstlenilen, Ian Mathews'in, *Sosyal Hizmet ve Maneviyat* adlı kitabı bu alanda yapılan önemli çalışmalardan biridir.

Kitap, ön söz niteliğinde bir teşekkür yazısı, giriş, bölüm özetleri ve yedi bölümden oluşmaktadır. Kitabın çevirmeni de bir ön söz yazmıştır. Çevirmen ön sözünde bu çalışmanın, Batılı toplumlar esas alınarak yazıldığına dikkat çekmiştir. Kitabın Türkiye'deki okuyucular için yararlı olabilmesi için kendi kurumlarımızın ve kültürümüzün göz önünde bulundurularak okunması gerektiğini vurgulamıştır. Çevirmen eserin bir araştırma kitabı olmasının yanı sıra ders kitabı olarak da yararlanılabilecek nitelikte olduğunu belirtmiştir.

Yazar Girişte öncelikle hemşirelik, psikoloji gibi diğer mesleklerin maneviyyatın önemini takdir etmesine rağmen, bütüncül yaklaşımda bulunma iddiası taşıyan sosyal hizmetin maneviyyatın ve dinin etkileriyle meşgul olmada başarısız kaldığından yakınmaktadır. Kendisini bu kitabı yazmaya sevk eden nedenin tam da sosyal hizmetin bu eksik ve başarısız kalan yönüne dikkatleri çekmek olduğunu belirtmektedir.

Birinci Bölüm maneviyyat ile dinin aynı şeyler olmadığını izah etme üzerine temellendirilmiştir. Yazar burada din ve maneviyyatın benzer veya ortak yönlerinin bulunduğunu ancak aynı şey olmadıklarını anlatmıştır. Maneviyyatın tanımlarını aktarmış ve maneviyyatın ifade biçimlerini izah etmiştir. Bu bölümün birinci kısmında ruhun tanımı yapılmaktadır. İkinci kısımda ise yazar, çağdaş sosyal hizmet için maneviyyatın niçin önemli olduğu üzerinde durmaktadır. Burada her ne kadar gittikçe sekülerleşen bir toplumda yaşasak da sosyal hizmetin birçok manevi anlama sahip iki kişi arasındaki ilişkiyi ifade eden bir çalışma olduğuna dikkat çekmektedir. Yine bu bağlamda manevi inancın yahut maneviyyatın insan sağlığı ve psikolojisi üzerindeki olumlu etkilerini yansıtan araştırma sonuçlarından örnekler verilmiştir. Birinci bölümde en çok dikkat çeken kısım ise dini, sosyal bakım sağlamadaki tarihsel ve çağdaş rolünü örneklerle ele alındığı kısımdır. Burada dini kuruluşların tarihte ve günümüzde sosyal hizmet konusundaki fonksiyonlarından bahsedilmiştir. Yazar bu kısımda günümüzde sosyal hizmetin dine karşı duyarsız kalışının nedenlerini maddeler halinde açıklamaktadır.

İkinci Bölüm, maneviyyatın kültürel bağlamını işlemektedir. Konuya kültürün tanımını ve önemi ile başlanmıştır. Kültürün sosyal hizmet açısından önemi ise hiçbir sosyal hizmet faaliyetinin kültürel bakımdan bir boşlukta gerçekleştirilmediği, mutlaka bir kültürel bağlam ve ortam içerisinde çalıştığı vurgulanmıştır. Bu düşünce, her kültürün sosyal hizmetin sunulduğu yaşlılar, çocuklar veya engellilere yaklaşımının farklı olduğunu gösteren örneklerle desteklenmiştir. Bu bölümde ele alınan diğer bir konu, kadınların ve erkeklerin maneviyyat anlayışlarının özellikleri ve farklılıklarıdır. Bu konuda farklı dinlerden örnekler verilmiştir. Yine manevi anlayış ve sosyal hizmet ilişkisinin anlaşılması için farklı din mensuplarına yönelik sosyal hizmet örnekleri verilmiştir.

Üçüncü Bölümde toplum ve maneviyyat meselesinin önemi incelenmiştir. Burada sosyal hizmetin bireysel bir faaliyet olarak görülmesi eleştirilmiştir. Sosyal hizmetten yararlanan bireylerin esasında bir topluluğun ferdi olduğu aileleri başta olmak üzere içerisinde yaşadıkları topluluk ile birlikte değerlendirilmelerinin uygun olacağı belirtilmiştir. Yazar bu yönüyle toplumları, manevi açıdan sağlıklı olanlar ve maneviyyatı iflas etmiş olanlar şeklinde iki gruba ayırmaktadır. Bu bölümde ele

alınan diğer bir konu maneviyat ve sosyal değişme ilişkisidir. Bu ilişkide sanatın ehemmiyeti de örnekler üzerinden incelenmiştir.

Dördüncü Bölümden itibaren sosyal hizmetin sunulduğu kesimler maneviyat ve sosyal hizmet ilişkisi bakımından incelenmeye başlanmıştır. Bu bölümde yaşlılara yönelik sosyal hizmette maneviyatın gerekliliği örnekler üzerinden açıklanmıştır. Yaşlıların yalnızlık ve yakınlarını kaybetme üzerine odaklanan manevi sosyal hizmete olan ihtiyaçları dile getirilmiştir.

Beşinci Bölümde engellilere yönelik sosyal hizmette maneviyatın önemi ele alınmıştır. Tarihsel süreçte engellilere toplumların ve dinlerin yaklaşımlarından örnekler verilerek basmakalıp yargıların engellilerin ihtiyaçlarının ihmal edilmesine yol açtığına dikkatler çekilmiştir. Bu alanda başarılı sosyal hizmetin gerçekleştirilmesi konusunda yol gösterilmiş ve örnekler verilmiştir.

Altıncı Bölümde psikolojik rahatsızlığı olan bireylere yönelik sosyal hizmette maneviyatın önemi üzerinde durulmaktadır. Son dönemlerde maneviyatın ruh sağlığı alanındaki öneminin anlaşıldığı belirtilmiştir. Akıl hastalıkları ve maneviyat arasında olumlu ve olumsuz bağlantıların bulunduğu örneklerle açıklanmıştır. Bilhassa sosyal içerme kavramı üzerinde durulmuştur. Bu bölümde maneviyatın değerlendirilmesinin, yazarın kitap boyunca önerdiği bütüncül sosyal hizmetin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmesi gerektiği hususu yine örnekler üzerinden incelenmiştir. Böylece bu manevi değerlendirme yöntemiyle, sosyal hizmetten yararlananların manevi ihtiyaçlarını dile getirmeleri sağlanacak ve sosyal hizmet uzmanları da bu ihtiyaçlara cevap vermenin yollarını aramaya çalışacaklardır.

Yedinci Bölümün konusu, çocuklara yönelik sosyal hizmette maneviyatın yeri ve önemidir. Çocukların manevi hayatlarına ilginin günümüzde önem kazandığı belirtilerek konuya giriş yapılmıştır. Ancak bu ilginin olumsuz sayılabilecek bir nedeninin bulunduğu belirtilmiştir. Çünkü günümüzde refahın artışı ve bolluğa, zenginliğe karşın çocukların “yoksullaştırılmış hayatlar” yaşaması üzerine çocukların maneviyatı gündeme gelebilmiştir. Bu bölümde yazar çocukların manevi yaşamlarını olumsuz etkileyebilecek olaylardan örnekler vermiştir. Bu örneklerle sosyal hizmet uzmanına düşen görevler belirlenmiştir.

Yazar sonuç kısmında ise, esasında sosyal hizmetten yararlanan tüm grupların maneviyatının ortak yönleri bulunduğunu belirterek, bu nedenle kitabın farklı kesimlere yönelik sosyal hizmette maneviyatın yerini ayrı ayrı ele almakla bu gerçeğe aykırı bir görüntü arzettiğinden yakınmaktadır. Çünkü yazara göre yaşı, ırkı, cinsiyeti, etnik kökeni ve yeteneği ne olursa olsun her insanın manevi ihtiyaçları bulunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı ise bu ihtiyaçları tanımak ve anlamakla yükümlüdür.

Eserde, farklı kültürlere ve dinlere mensup bireylere yönelik sosyal hizmet konusundaki örneklerin yetersiz olduğu ifade edilebilir. Ancak kitap İngiltere’de kaleme alınmış ve yazarı da o ülkede sosyal hizmet ile ilgili araştırmalar yapmıştır. Bu bakımdan bu kitabın ülkemizde konu hakkındaki çalışmalara örneklik teşkil etmesi yönüyle önemi büyüktür. Zira Osmanlı devletindeki kurumlar incelendiğinde hem tıbbi hem de manevi açıdan bireylerin sosyal hizmet ihtiyaçlarına en üst düzeyde hitap etme niteliğine sahip olduğu görülecektir. Gerek tarihi geçmişimizdeki örneklerin araştırılıp günümüz sosyal hizmet çalışmaları için modeller oluşturulması gerekse de günümüz toplumunun sosyal hizmette manevi ihtiyaçlarının dikkate alınması konusunda yol göstericiliğinden istifade edilebilecek bir eserdir.